

POSTANOWIENIE

Dnia 6 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania B. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o prawo do renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 listopada 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 września 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz adwokata W. L. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych), powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 8 września 2016 r., III AUa [...], oddalił apelację B. P. od wyroku Sądu Okręgowego w B. z 22 grudnia 2015 r., VI U [...], oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. odmawiającej prawa do renty rodzinnej.

Wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się, reprezentowana przez pełnomocnika wyznaczonego z urzędu, zaskarżyła w całości. Zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego przez ich błędną wykładnię,

a mianowicie art. 70 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.; dalej ustawa emerytalna).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca wskazała na potrzebę wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości, to jest art. 12 oraz art. 70 ust. 1 pkt 1 emerytalnej. Według skarżącej, wypowiedzi Sądu Najwyższego wymaga wyjaśnienie wątpliwości dotyczących zakresu pojęcia „niezdolność do pracy” oraz określenie przesłanek warunkujących powstanie zarówno całkowitej, jak i częściowej niezdolności do pracy w świetle ustawy emerytalnej. W szczególności konieczne jest rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy, czy pozostawanie w okresie połogu przez kobietę (osobę ubezpieczoną) stanowi w rozumieniu tej ustawy stan niezdolności do pracy będący przesłanką prawa do renty rodzinnej w związku ze śmiercią małżonka w tym okresie. Skarżąca argumentowała, że sprzeczne z zasadami logiki wydaje się stanowisko Sądu Apelacyjnego, który w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wskazał, że „fakt, że śmierć męża nastąpiła w czasie połogu skarżącej nie oznacza, że była wówczas (w rozumieniu rentowym) osobą niezdolną do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji według obecnie obowiązującego art. 12 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (...), lecz miała przymiot osoby czasowo niezdolnej do pracy i uprawnionej do świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa”. W ocenie skarżącej, pogląd ten prowadzi do rażąco krzywdzącego i niesłusznego wniosku, że ubezpieczona w chwili śmierci męża, będąc zaledwie 11 dni po urodzeniu dziecka, była zdolna do wykonywania pracy zarobkowej zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Skarżąca nie zgodziła się ze stanowiskiem, że w chwili śmierci męża posiadała tylko „przymiot osoby czasowo niezdolnej do pracy i uprawnionej do świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa”, podkreślając, że przepisy ustawy emerytalnej w żaden sposób nie odnoszą się do temporalnego zakresu niezdolności do pracy. Jako argument za przyjęciem wykładni proponowanej przez skarżącą wskazała na stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z dnia 29 września 2016 r., w sprawie o sygn. akt III UK 242/15, a

mianowicie, że „przy ocenie niezdolności do pracy w myśl art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. z 2016 r. poz. 887) o tej niezdolności nie przesadza wyłącznie ocena medyczna stwierdzająca występowanie określonych jednostek chorobowych i ich wpływ na funkcjonowanie organizmu człowieka, ale decydujące znaczenie ma ocena prawna dokonana w oparciu o okoliczności natury medycznej i okoliczności innej natury, w tym zwłaszcza poziom kwalifikacji ubezpieczonego, możliwości zarobkowania w zakresie tych kwalifikacji, możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne (art. 12 ust. 1 i 3 oraz art. 13 ust. 1 ustawy). Tym samym składająca się z powyższych elementów ocena stanowiąca subsumpcję stanu faktycznego do norm prawnych, należąca do wyłącznej kompetencji sądu, pozwala uznać daną osobę za niezdolną w świetle powołanej wyżej ustawy i pozwala określić stopień tej niezdolności”.

Strona skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, a także o przyznanie pełnomocnikowi z urzędu wynagrodzenia z tytułu świadczenia pomocy prawnej z urzędu wraz z należnym podatkiem VAT, w wysokości według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżąca wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości.

Na wstępie podkreślić należy, że gdy idzie o przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) bądź potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących

rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) - zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego - podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie mogą stanowić wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 grudnia 2004 r., I UK 187/04, niepubl.; z 16 marca 2009 r., III UK 90/08, LEX nr 707909; z 25 stycznia 2012 r., II UK 232/11, LEX nr 1215437; z 14 marca 2012 r., I PK 185/11, LEX nr 1214540).

Niezdolną do pracy w rozumieniu ustawy emerytalnej jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu (art. 12 ust. 1). Częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji (art. 12 ust. 3). Przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy uwzględnia się: 1) stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji; 2) możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne (art. 13 ust. 1).

Jak wynika z przytoczonych przepisów, pojęcie niezdolności do pracy zawiera w sobie element biologiczny (dotyczący stanu zdrowia - ściślej: naruszenia sprawności organizmu, oceniany przede wszystkim z medycznego punktu widzenia) oraz element ekonomiczny albo społeczny (dotyczący możliwości wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy zarobkowej). Utrata zdolności do pracy zarobkowej (element ekonomiczny) oznacza obiektywne pozbawienie danej osoby możliwości zarobkowania

Wniosek płynący z tych przepisów jest oczywisty. Niezdolną do pracy w rozumieniu tego przepisu nie jest osoba, której niezdolność do pracy ma charakter krótkotrwały, przemijający - jak np. stan kobiety w okresie połogu, gdyż w tej sytuacji nie spełnia się warunek utraty zdolności (w znacznym stopniu) do pracy

zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. W orzecnictwie Sądu Najwyższego wyraźnie wskazuje się, że samo istnienie schorzeń powodujących konieczność pozostawania w stałym leczeniu nie stanowi samodzielnej przyczyny uznania częściowej niezdolności do pracy w rozumieniu w art. 12 ust. 1 ustawy emerytalnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 12 lipca 2005 r., II UK 288/04, OSNP 2006, nr 5-6, poz. 99), nawet wtedy gdy może powodować okresowo czasową niezdolność do pracy (postanowienie Sądu Najwyższego z 13 marca 2012 r., II UK 316/11, LEX nr 1215151; wyrok Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2010 r., I UK 64/10, LEX nr 653663). Krótkotrwała (czasowa) niezdolność do pracy może stanowić przesłankę przyznania świadczeń z ubezpieczenia chorobowego (takich jak zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne), a nie z ubezpieczenia rentowego (wyroki Sądu Najwyższego: z 17 kwietnia 2018 r., I UK 85/1, LEX nr 2549233; z 6 stycznia 2009 r., II UK 125/08, LEX nr 737388).

W tym kontekście podkreślić należy, że przepisy ubezpieczeń społecznych przyznają uprawnionym konkretne świadczenia z tytułu określonych ryzyk. Odróżnić należy ryzyko związane z niezdolnością do pracy w rozumieniu w art. 12 ust. 1 ustawy emerytalnej, gdy jego ziszczenie się implikuje prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinnej (po spełnieniu dodatkowych warunków), od ryzyka w postaci choroby i macierzyństwa, z którym związane są świadczenia wymienione w art. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1368 ze zm.; dalej ustawa zasiłkowa). Na podstawie tej ustawy z tytułu urodzenia dziecka przysługuje zasiłek macierzyński (art. 29). Zatem okres połogu podlega ochronie ubezpieczeniowej na podstawie ustawy zasiłkowej, a nie ustawy emerytalnej.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

Uwzględniając wniosek pełnomocnika skarżącej o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, o kosztach tych orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o advokaturze (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2368) oraz § 4 oraz § 16 ust. 4 pkt 2 w związku z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października

2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714).